

Kolmas kansanvälinen teoreettisen, matemaattisen, ja soveltavan kielitieteen olympiadi

Alankomaat, Leiden, 8.–12. elokuuta 2005

Henkilökohtaisen kilpailun tehtävät

Tehtävien ratkaisemisen säännöt

1. Tee joka tehtävä erilliselle paperille kirjoittamatta tehtävänantoa, mutta laita tehtäväpaperille tehtävän numero, työsi numero ja sukunimesi. Vaan siinä tapauksessa pistelaskun oikeellisuus voidaan taata.

2. Vastaukset pitää perustella. Jopa täysin oikeasta vastauksesta, josta puuttuu perustelut, ei anneta täysiä pisteitä.

Tehtävä N^o1 (20 pistettä)

Tässä on lauseita tzotzil-kielillä¹ (San Lorenzo Zinacantánin murre) ja niiden suomennokset:

1. 'Oy 'ox 'ixim ta ana nax.	Sinulla oli tänään maissia kotona.
2. Bu 'oy 'ox li Romin e 'ok'ob?	Missä Domingo on huomenna?
3. Ch'abal 'ox chenek' ta jp'in po'ot.	Ruukussani ei pian ole enää papuja.
4. Mi 'oy 'ox k'in ta Jobel 'ok'ob?	Onko San-Cristóbalissa huomenna juhlat?
5. 'Oy chan-vun ta batz'i k'op ta Jobel.	San-Cristóbalissa on Tzotzil-kielen koulu.
6. Mi 'oy sbatz'i chi'il li Xun e?	Onko Huanilla oikeaa ystävää?
7. Muk' bu li Xunka e.	Huanaa ei ole missään.
8. 'Oy 'ox jlekil na po'ot.	Minulla on pian hyvä talo.
9. Mi 'oy 'ox chan-vun ta Jobel junabi?	Oliko San-Cristóbalissa koulu vuosi sitten?
10. Mi 'oy 'ixim ta p'in lavie?	Onko ruukussa tänään maissia?
11. Ch'abal schenek' lavie.	Tänään hänellä ei ole papuja.
12. 'Oy 'ox lekil vob ta k'in lavie.	Tänään juhliissa on (t.s. tulee) hyvää musiikkia.
13. K'usi 'oy 'ox ta achan-vun volje?	Mitä sinulla oli eilen koulussa?
14. Bu 'oy 'ox k'op nax?	Missä tänään oli keskustelu?
15. Ch'abal 'ox schi'il li Romin e junabi.	Vuosi sitten Domingolla ei ollut ystävää.

Kysymys 1: Suomenna:

16. Ch'abal alekil 'ixim.
17. Mi 'oy 'ox vob ta k'in?
18. K'usi 'oy 'ox ta Mexico lavie?
19. 'Oy 'ox k'op ta batz'i k'op ta jna volje.

Jos olet sitä mieltä, että joitakin lauseita voi suomentaa monella tavalla, kerro se.

Kysymys 2: Käännä tzotzil-kielille:

20. Missä on tänään juhlat?
21. Tänään ruukussa ei ollut mitään.
22. Sinulla on oikea talo.
23. Onko Huana huomenna San-Cristóbalissa?
24. Pian hänellä ei ole ruukkua.

Huomautus. x on konsonantti, joka muistuttaa englannin sh:ta (esim. sanassa *shop*); j on konsonantti, joka muistuttaa h:ta; p', t', tz', ch', k', ' ovat tzotzil-kielen erityiskonsonantteja.

¹ Tzotzil-kieli kuuluu maya-kieliryhmään. Meksikossa sitä puhuu yli 100 000 ihmistä.

Tehtävä № 2 (20 pistettä)

Tässä on sanoja ja sanaliittoja lango-kielillä² ja niiden suomennokset (väärässä järjestyksessä):

dyè òt, dyè tyèn, gìn, gìn wìc, níg, níg wàŋ, òt cèm, wìc òt
silmämuna, jyvä, katto, vaate, lattia, ravintola, jalkapohja, hattu

Kysymys 1: Yhdistä oikeat sanaparit.

Kysymys 2: Suomenna: cèm, dyè.

Kysymys 3: Käännä lango-kielille: ikkuna.

Huomautus: ɲ ja ŋ ovat erityiskonsonantteja; ɔ ja ε ovat erityisvokaaleja lango-kielissä. Merkeillä «´» ja «`» on merkitty tooni (korkeampi tai matalampi äänenkorkeus tavua äännettäessä).

Tehtävä № 3 (20 pistettä)

Tässä on mansi-kielen³ numeraaleja (latinalaisella kirjaimistolla):

8	ńollow
15	atxujplow
49	atlow nopəl ontəllow
50	atlow
99	ontəlsāt ontəllow
555	xōtsātn xōtlow nopəl at
900	ontəllowsāt
918	ontəllowsāt ńollowxujplow

Kysymys 1: Määrittele mansi-kielen numeraalit:

atsātn at
ńolsāt nopəl xōt
ontəllowsātn ontəllowxujplow

Kysymys 2: Kirjoita mansi-kielillä luvut 58, 80 ja 716.

Huomautus. ń on erikoiskonsonantti; ə on erikoisvokaali mansi-kielissä. Viiva, joka on vokaalin yläpuolella, tarkoittaa sen pituutta.

² Lango-kieli kuuluu itä-sudanin kielikunnan niililäiseen kieliryhmään. Sitä puhuu yli 900 000 ihmistä Ugandassa.

³ Mansi-kieli kuuluu suomalais-ugrilaisen kielikunnan obinugrin ryhmään. Sitä puhuu noin 3000 ihmistä Länsi-Siperiassa (Venäjällä sijaitsevilla Hanti-mansien kansallisessa piirikunnassa ja Sverdlovskin alueella).

Tehtävä № 4 (20 pistettä)*Ksenia Guiliarovalle*

Tässä on sanaliittoja joruba-kielillä⁴ (foneettisella tarkekirjoituksella) ja niiden kirjaimelliset suomennokset:

1.	[aʒo oko]	miehen koira
2.	[ilé elu]	ulkomaalaisen kaupunki
3.	[igi iyá]	äidin puu
4.	[oka àʒé]	noidan mies
5.	[ifó owó]	rahanhimo (<i>eli rahan rakkaus</i>)
6.	[èbó orí]	pään läheisyys (<i>eli pään lähellä</i>)
7.	[iyá alé]	talon äiti (<i>eli emäntä</i>)
8.	[àʒé èlú]	kaupungin noita (<i>eli kaupunkinoita</i>)
9.	[àké egi]	puun kirves (<i>eli puukirves</i>)
10.	[owó olé]	talon rahat (<i>eli maksu talosta</i>)
11.	[ilú ùfé]	rakkauden kaupunki
12.	[orá aʒá]	koiran pää
13.	[igo oko]	miehen puu

Kysymys 1: Suomenna:

14.	[owá àké]
15.	[èbá àlú]
16.	[oko òyá]
17.	[aʒé elu]

Kysymys 2: Käännä joruba-kielille:

18.	puun pää (<i>eli puun latva</i>)
19.	noidan kaupunki
20.	rakkauden talo (<i>eli myyttinen paikka, jossa ensimmäiset ihmiset syntyivät</i>)
21.	miehen kirves

Huomautus. ʒ ja y ovat erityiskonsonantteja; ε ja o ovat e:tä ja o:ta muistuttavia erityisvokaaleja. «´» ja «`» merkeillä on merkitty tooni (korkeampi tai matalampi äänenkorkeus tavua äännettäessä).

⁴ Joruba-kieli kuuluu nigeriläis-kongolaisen kielikunnan kwa-kieliryhmään. Sitä puhuu yli 20 000 000 ihmistä Nigeriassa ja sen naapurimaissa.

Tehtävä № 5 (20 pistettä)

Liettuan kielessä⁵ substantiivien muuttuessa luku- ja sijamuodon mukaan sanapaino saattaa muuttaa paikkaansa, eli se on sidottu erilaisiin tavuihin erilaisissa sanamuodoissa. Tämä skeema, jonka mukaan painon paikka muuttuu, on nimeltään substantiivin painotyyppi.

Tavut Liettuan kielessä ovat kahden tyyppisiä. Jos paino on sidottu ensimmäisen tyyppin tavuun, tavussa on laskeva intonaatio, joka heijastuu kirjoituksessa «´» merkillä, esim. *ie, ó, ál*. Jos paino on sidottu toisen tyyppin tavuun, tavussa on nouseva intonaatio, joka heijastuu kirjoituksessa «~» merkillä, esim. *aĩ, õ, iẽ*.

Samassa sanan kannassa ja samassa taivutuspäätteessä tavun tyyppi on aina muuttumaton. Esim. painollisessa tavussa *liep*-sanajuudessa on aina laskeva intonaatio, mutta nominatiivin monikon taivutuspäätteessä *os* on nouseva intonaatio.

Seuraavat esimerkit havainnollistavat neljä substantiivien painotyyppien päätyyppiä liettuan kielessä (nykyliettuassa ne näyttävät vähän erilaisilta, mutta sillä ei ole väliä tässä tehtävässä).

Painotyyppi	1	2	3	4
Esimerkki	lehmus	käsi	pää	talvi
Yks. Nom.	<i>liepo</i>	<i>rankó</i>	<i>galvó</i>	<i>žiemó</i>
Yks. Gen.	<i>liepos</i>	<i>raĩkos</i>	<i>galvõs</i>	<i>žiemõs</i>
Mon. Nom.	<i>liepos</i>	<i>raĩkos</i>	<i>gálvos</i>	<i>žięmos</i>
Mon. Akk.	<i>liepans</i>	<i>rankáNs</i>	<i>gálvaNs</i>	<i>žiemáNs</i>

1800-luvun lopussa tunnettu sveitsiläinen kielitieteilijä Ferdinand de Saussure tutkii liettuan substantiivien painotyyppijä ja päätti, että aikaisemmassa kehitysvaiheessa liettuan kielessä ei ollut neljä, vaan kaksi painotyyppiä. Myöhemmin tietyn säännönmukaisuuden takia (jota on tunnettu nykyään Saussuren laiksi) sanapaino vaihtoi paikkansa tietyissä tapauksissa, ja molemmat painotyyppit jakaantuivat kahteen osaan.

Kysymys 1. Määrittele, mitkä painotyyppit kuuluivat aiemmin yhteen painotyyppiin.

Kysymys 2. Määrittele, miltä kaksi alkuperäistä painotyyppiä näyttivät.

Kysymys 3. Formuloi Saussuren laki.

Huomautus. *ž* on erityiskonsonantti liettuan kielessä; *N* näyttää, että edeltävässä vokaalissa on erityisenä-äänne.

Onnea kilpailussa!

Tehtävien tekijät: Boris Iomdin (№1), Ksenija Guiliarova (№2), Ivan Deržanski (№3, 4), Aleksandr Lubotskij (№5).

Tehtävien toimitus: Aleksandr Berdičevskij, Dmitrij Gerasimov, Ksenija Guiliarova (päätoimittaja), Stanislav Gurevič, Ivan Deržanski, Boris Iomdin, Leonid Kulikov, Aleksandr Letučij, Aleksandr Lubotskij, Elena Muravenko, Marija Rubinštein.

Suomennos: Nastja Kopoteva, Mihail Kopotev (kiitos avusta Johanna Ryhäselälle).

⁵ Liettuan kieli kuuluu indoeurooppalaisen kielikunnan baltialaiseen kieliryhmään. Sitä puhuu yli 3 000 000 ihmistä Liettuassa ja muissa maissa.